

Климчук Валерій Петрович,
провідний науковий співробітник ДНДІ МВС України,
м. Київ, Україна
ORCID ID 0000-0001-7274-9617

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРЕЦЕДЕНТНОЇ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРАКТИЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ СЛІДЧИХ ПІДРОЗДІЛІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

Стаття присвячена теоретичним та практичним проблемам застосування прецедентної практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні слідчих підрозділів Національної поліції України, визначенню місця і ролі рішень Європейського суду у національній правовій системі як джерела кримінального процесуального права.

Зроблено висновки, що наявні науково-теоретичні напрацювання в цьому напрямі утворюють фундаментальну базу для подальшого концептуального її переосмислення та наукових пошуків і прогнозів.

Ключові слова: прецедент, практика, імплементація, рішення, Конвенція, застосування.

Системні зміни, які відбулись в Україні у процесі проведення подальшого реформування її правової системи і окремих галузей права, потребують удосконалення окремих правових інститутів у регулюванні суспільних відносин, а також їх реалізації відповідно до міжнародно-правових стандартів. Зокрема, це стосується прецедентної практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), а також підстав та порядку її застосування під час кримінального провадження. Це питання є наріжним у вирішенні проблеми співвідношення національного, у тому числі і кримінального процесуального, та міжнародного законодавства, оскільки в сучасних умовах серед вчених не існує однозначного підходу у визначенні цих прецедентних рішень, їх правової природи та обов'язковості виконання у правовій системі України, що створює проблеми у правозастосовній практиці органів досудового слідства.

Характеристиці та значенню джерел кримінального процесуального права, у тому числі й рішень ЄСПЛ, присвячені роботи багатьох відомих вітчизняних правознавців, а саме О.В. Буткевич, Ю.М. Грошевого, О.М. Дроздова, О.Б. Загурського, У.З. Корунц, Д.П. Письменного, П.М. Рабіновича, О.В. Узунової, В.П. Шибіко, М.Є. Шумило та ін. Однак комплексного монографічного дослідження застосування прецедентної практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні як джерела кримінального процесуального права України у вітчизняній юридичній літературі не проводилося. Наявні наукові дослідження присвячені лише окремим проблемним питанням або мають галузевий

характер. Тому зазначені питання потребують подальшого наукового дослідження.

Метою статті є дослідження напрямів впливу прецедентних рішень Європейського суду на формування та розвиток національного кримінального процесуального законодавства і вітчизняної правозастосовної практики та пошук оптимального правового механізму застосування прецедентної практики Європейського суду з прав людини у кримінальному провадженні як джерела кримінального процесуального права України.

Питання юридичного механізму забезпечення реалізації міжнародних нормативно-правових актів, зокрема прецедентних рішень ЄСПЛ, у правозастосовну практику правоохоронних органів України, тобто їх імплементації у національне, у тому числі кримінальне процесуальне законодавство України, в сучасних умовах є найважливішим із проблемних та актуальних питань, яке потребує нагального нормативно-правового вирішення. Особливо важливе значення це має насамперед у сферах, що стосуються діяльності правоохоронних органів та *кримінального провадження на стадії досудового слідства*, зокрема слідчими підрозділами Національної поліції України.

При цьому варто зауважити, що у ч. 5 ст. 9 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК) зазначається правило, згідно з яким “кримінальне процесуальне законодавство застосовується з урахуванням практики Європейського суду з прав людини” [1], але дієвого механізму такого застосування цієї практики у кримінальному провадженні, як і однозначного законодавчого тлумачення поняття “урахування”, законодавець у КПК не надав, що наразі викликає проблеми і складнощі як у практичній діяльності слідчих органів, так і в теоретичному аспекті серед фахівців у галузі кримінального процесуального права. Окрім цього, формулювання законодавцем у п. 5 ст. 9 КПК у цій нормі понять “застосування” через “урахування”, на нашу думку, як із ґносеологічного погляду, так і законодавчої техніки, є не зовсім вдалим і підлягає уточненню. При цьому необхідно враховувати, що положення цієї норми мають свої особливості щодо стадії судового розгляду і щодо стадії досудового розслідування.

Серед учених нема однозначного підходу у визначенні прецедентних рішень ЄСПЛ, їх правової природи та обов’язковості виконання у правовій системі України. Незважаючи на прийняття Закону України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини” від 23.02.2006 № 3477-IV [2], який уповноважує застосовувати при розгляді справ Конвенцію про захист прав людини і основоположних свобод 1950 р. [3] (далі – Конвенція) і протоколів до неї та практику вказаного Суду як джерело права (ст.ст. 17, 19), серед вітчизняних вчених та правознавців наразі не існує одностайності та узгодженої позиції з цього проблемного питання і воно продовжує бути дискусійним.

Зазначимо, що в сучасних умовах у чинному законодавстві досить вільно тлумачиться поняття “джерело права”. Так, ще свого часу видатний вітчизняний теоретик права П.О. Недбайло справедливо зазначав, що “нормативний акт, який конкретизує закон, не є джерелом права, оскільки не створює нової правової норми” [4]. Такої ж позиції дотримувався і теоретик кримінального процесу Ю.М. Грошевий [5]. Розглядаючи юридичну природу прецедентних рішень ЄСПЛ,

необхідно розуміти, що ЄСПЛ не дає рекомендаційних роз'яснень з приводу правозастосування країнам-підписантам Конвенції 1950 р., а тлумачить її положення у взаємозв'язку з нормами внутрішнього законодавства цих країн, які були порушені при проведенні провадження по конкретних справах, *не створюючи при цьому нових норм права* (курсив автора). Схожу позицію займає і Н.Є. Блажівська, яка з цього приводу зазначила, що “проблема імплементації рішень Європейського суду в практику судів залишається дискусійною... Заяви про рішення Європейського суду як джерело права без жодних застережень і уточнень є не досить аргументованими, хоча він є інтерпретатором змісту прав і свобод людини і громадянина, закріплених у Конвенції, і органом правосуддя, що встановлює факти їх порушення державами-відповідачами” [6].

Відзначаючи неготовність правової системи України і її законодавства до стандартів Ради Європи та ЄСПЛ при вступі до Ради Європи, О.В. Буткевич з цього приводу справедливо зауважила, що “одним із проблемних аспектів тут є виконання рішень Європейського суду з прав людини на національному рівні. І це незважаючи на існування спеціального Закону, котрий мав би знімати усі питання в цій сфері. Проте і вчені, і практики звертають увагу, що зазначений Закон (Закон України “Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини”) після його прийняття породив ще більше проблем та неузгодженостей, насамперед, для національної судової практики” [7].

Слід зауважити, що практично всі задекларовані Конвенцією 1950 року права, свободи і законні інтереси громадян, у тому числі й учасників кримінального провадження, вже імplementовані в Конституцію України [8] у Розділі II “Права, свободи та обов'язки людини і громадянина” (статті 21-68) як норми, котрі гарантують учасникам кримінального провадження захист прав, свобод та законних інтересів, Кримінальний процесуальний кодекс України 2012 р. на рівні засад кримінального провадження (ст. 7–29 КПК) та інші закони України. Саме через цей опосередкований правовий механізм слідчі можуть і застосовують положення названої Конвенції як міжнародні правові стандарти у цій сфері. Але це не стосується прецедентних рішень ЄСПЛ.

Як справедливо зауважила У.З. Корунц: “Зважаючи на інтеграційні процеси та наміри України долучитися до європейського правового простору, набуває актуальності питання узгодження національного законодавства з нормами Конвенції 1950 р. та практикою Європейського суду з прав людини та впровадження їх у вітчизняну судову практику... Незважаючи на те, що права та свободи людини і громадянина за ст. 3 Конституції України набули статусу найвищої соціальної цінності, на сьогодні вони потребують не лише політичної декларації, а й впровадження юридичного механізму забезпечення їхньої реалізації та гарантування” [9]. Про відсутність дієвого правового механізму застосування практики Європейського суду з прав людини при здійсненні судочинства в Україні зазначає і Д.С. Терлецький [10].

Як бачимо, серед вітчизняних вчених та правознавців наразі не існує однастайності та узгодженої позиції з цього проблемного питання і воно продовжує бути дискусійним. Наразі наукова література не містить єдиного визначення судового прецеденту та судової практики. Позиції вчених розділилися. Частина

вчених, до яких відносяться Б.В. Малишев, М.І. Мельник С.В. Шевчук Л.А. Луць, В.Г. Уваров та ін., визнають судову практику й судовий прецедент як джерело права, на думку інших учених, а саме Ю.Ю. Попова, Л.М. Ніколенко, Н.М. Пархоменко, Н.Є. Блажівської, судовий прецедент джерелом права визнавати не можна. На нашу думку, така неузгодженість стосовно значення прецедентної практики ЄСПЛ має бути усунена шляхом відповідного нормативно-правового корегування та уточнення, а також законодавчого перегляду і уточнення визначення місця судового прецеденту у правовій системі України у Конституції України та рішенні Конституційного Суду України з питань його практичного застосування.

Проблемами застосування практики прецедентних рішень ЄСПЛ у кримінальному провадженні України, окрім відсутності правового механізму їх прямого застосування, також є: недостатня обізнаність слідчих у їх розумінні та застосуванні, тобто мовне питання, оскільки відповідно до ст. 59 Конвенції вони приймаються офіційними англійською і французькою мовами, тому для того, щоб повноцінно їх застосовувати правозастосовникам в Україні необхідне досконале володіння вказаними іноземними мовами, що на практиці є малоімовірним; високий рівень навантаження на слідчих у результаті чого вони позбавлені реальних можливостей для вивчення та застосування цієї практики у своїй практичній діяльності тощо.

За результатами вивчення монографічних, періодичних та інших бібліографічних джерел, а також наукової дискусії з указаного проблемного питання в сучасних умовах, на думку Ю.Ю. Попова, наразі можливо говорити про існування щонайменше трьох основних видів судових прецедентів, характерних для різних світових правових систем, у правовому полі яких ЄСПЛ приймає свої рішення і особливості яких має при цьому враховувати.

Це *англосаксонський прецедент*, притаманний країнам загального права, де діє доктрина “*stare decisis*”, що означає “слідування вирішеному раніше”, тобто може бути створений одним судовим рішенням; *романо-германський*, притаманний країнам континентального права, до яких відноситься і Україна, під яким розуміється інститут усталеної судової практики (*jurisprudence constante*), тобто створюється завдяки появі множинності судових рішень, і *переконливий* прецедент (*persuasive precedent*), який є спільним для обох правових сімей. Це окремі судові рішення, які самі по собі не створюють прецеденту ані в англосаксонському, ані в континентальному значенні, тим не менше з огляду на авторитетність суду, що їх прийняв, істотно впливають на практику інших судів, хоча і не є обов’язковими для них. Названі види прецедентів Ю.Ю. Попов докладно описав у своїх працях, детально визначивши їх природу і особливості практичного застосування.

Що ж до обов’язковості прецедентних рішень ЄСПЛ стосовно українського судочинства, то з указаного приводу Ю.Ю. Попов зазначає, що “з огляду на зазначене, тим більше не можуть бути рішення ЄСПЛ обов’язковими для судів країн континентального права, бо континентальне право відноситься до загально-обов’язкового прецеденту як до чужого, відкидає його. При цьому прецедентну практику ЄСПЛ, хоча б і багаторазово підтверджену, важко віднести і до усталеної судової практики за доктриною континентального прецеденту *jurisprudence constante*, оскільки практика ЄСПЛ за твердженням Ю.Ю. Попова не є практикою судів національної судової системи” [11].

Ми повністю поділяємо таку позицію, оскільки в названій Конвенції відсутні будь-які вказівки на механізм забезпечення обов'язковості рішень ЄСПЛ, і це є прерогативою самих держав-підписантів. Отже, приписи Конвенції потребують зовнішнього забезпечення щодо її реалізації з боку цих держав, що вже само по собі створює передумови конфлікту з внутрішнім законодавством названих суб'єктів у процесі їх інтеграції у правозастосовну діяльність.

Як бачимо, на думку окремих учених, не всі рішення ЄСПЛ мають загальнообов'язковий характер для застосування в Україні, і позиції з цього проблемного питання вітчизняних вчених і правознавців суттєво різняться, а жваві дискусії на сторінках періодичних та монографічних видань продовжуються.

Варто при цьому зауважити, що, підтримуючи в основному імплементацію міжнародно-правових норм у вітчизняне кримінальне процесуальне законодавство, у тому числі і можливості застосування слідчими підрозділами Національної поліції України рішень ЄСПЛ, цей процес повинен відбуватися досить обережно і зважено, оскільки такі норми мають прецедентний характер, властивий іншим правовим світовим системам і не властивий континентальній правовій системі, до якої належить Україна. До того ж, як бачимо, в Україні наразі відсутній дієвий правовий механізм прямого і безпосереднього застосування прецедентних рішень ЄСПЛ і його практики в кримінальному судочинстві взагалі і кримінальному провадженні зокрема. До напрацювання такого механізму ця проблема залишається дискусійною.

Підсумовуючи викладене, слід зауважити, що виникає також проблемне питання щодо обов'язковості та необхідності проведення додаткового (ефективного з позицій ЄСПЛ) розслідування з усунення констатованих ним у його Рішеннях порушень норм Конвенції у процесі конкретного кримінального провадження за заявами його безпосередніх учасників. Чи має взагалі проводитися нове розслідування з урахуванням недоліків, встановлених ЄСПЛ із законодавчим забезпеченням їх процесуального виправлення? Чи є такі прецедентні Рішення ЄСПЛ правовою (процесуальною) підставою для проведення відповідного комплексу слідчих дій і оперативно-розшукових заходів при тому, що порядок кримінального провадження на території України визначається лише кримінальним процесуальним законодавством України (ч. 1 ст. 1 КПК)?

Розглянутий нами правовий механізм опосередкованої імплементації норм прецедентного права, зокрема реалізації положень названої Конвенції і рішень ЄСПЛ (який і створений для їх упровадження в практичну діяльність держав-підписантів Конвенції) у кримінальне провадження України, на рівні норм Конституції та засад кримінального процесу України (ст. 7 КПК), вважаємо на сьогодні єдиним законодавчо закріпленим, оскільки іншого юридичного механізму імплементації цих рішень у кримінальне провадження України, окрім можливості внесення відповідних законодавчих змін у чинне кримінальне процесуальне законодавство, наразі практично не існує. На превеликий жаль, такі законодавчі зміни відбуваються дуже повільно і здебільшого не виходять за межі відповідних законопроектів.

Так, певну відповідь на ці проблемні запитання надає План заходів щодо реалізації Національної стратегії у сфері прав людини до 2020 р. (далі – План),

© Klymchuk Valerii, 2019

затверджений Розпорядженням КМУ від 23 листопада 2015 р. № 1393-р. {Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 1.05.2017 № 322} [12], у якому у р. 6 п. 4 з метою створення ефективної системи протидії катуванням, жорстокому, нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню; створення умов для запобігання випадкам неналежного поводження; утвердження у суспільстві нетерпимості до будь-яких проявів неналежного поводження, передбачалося розроблення законопроекту про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо початку досудового розслідування та внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань на підставі рішення Європейського суду з прав людини, у якому констатовано порушення процесуальних аспектів статей 2 чи 3 Європейської конвенції про захист прав людини і основоположних свобод у зв'язку з проведенням неефективного розслідування випадків смерті чи катування або нелюдського чи такого, що принижує гідність, поводження або покарання (відповідний законопроект внесено на розгляд Кабінету Міністрів України у II кварталі 2016 р. Мін'юстом України). З метою посилення гарантії відшкодування шкоди за незаконне затримання, арешт, тримання під вартою, зокрема у разі констатації відповідного порушення Європейським судом з прав людини названим Планом (п. 4 р. 14) передбачалося також розроблення законопроекту про внесення змін до Закону України “Про порядок відшкодування шкоди, завданої громадянину незаконними діями органів дізнання, попереднього слідства, прокуратури і суду” (відповідний законопроект було внесено на розгляд Кабінету Міністрів України ще у I кварталі 2017 р. Мін'юстом та Мінфіном України).

Зазначені законодавчі ініціативи свідчать, що названі проблемні питання залишаються і надалі, а їх вирішення знаходиться наразі лише на стадії законопроектної діяльності, як, наприклад, не прийняті Верховною Радою проекти Законів України від 05.09.2018 № 9044 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення порядку відшкодування шкоди, завданої громадянину правоохоронними органами або судом відповідно до практики Європейського суду з прав людини” (КМУ); від 28.12.2018 № 9455 “Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення права засуджених на звернення до Європейського суду з прав людини” (КМУ); від 07.09.2017 № 7089 “Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо приведення порядку застосування запобіжних заходів у відповідність з практикою Європейського суду з прав людини”, розроблений Міністерством юстиції на виконання підпункту 3 та підпункту 5 пункту 14 вказаного Плану заходів і внесений на розгляд Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України тощо.

Отже, ЄСПЛ не дає рекомендаційних роз'яснень з приводу правозастосування країнам-підписантам Конвенції 1950 р., а тлумачить її положення у взаємозв'язку з нормами внутрішнього законодавства цих країн, які були порушені при проведенні провадження по конкретних справах, не створюючи при цьому нових норм права, тому рішення ЄСПЛ не можна вважати джерелом права взагалі і кримінального процесуального права зокрема. Широке пряме використання судових прецедентів у кримінальному судочинстві без внесення відповідних змін у кримінальне проце-

суальне законодавство здатне призвести до підміни законодавця суддею, що не відповідає принципу поділу влади й фактично може негативно вплинути на принцип законності та правової визначеності.

Окрім цього, відповідно до п. 2 ст. 445 КПК встановлення міжнародною судовою установою (ЄСПЛ), юрисдикція якої визнана Україною, порушення Україною міжнародних зобов'язань при вирішенні справи судом, є підставою для перегляду судових рішень, що набрали законної сили, Верховним Судом України. Для стадії кримінального провадження КПК України такої підстави не передбачив, що є суттєвою законодавчою прогалиною. За цих обставин ми вимушені констатувати, що у діяльності слідчих підрозділів у сучасних умовах прецедентна практика ЄСПЛ практично не застосовується, якщо мати на увазі пряме і безпосереднє практичне застосування, а не опосередковане через внутрішнє кримінальне процесуальне законодавство України та Конституцію України як закон прямої дії. Імплементация такої прецедентної практики у практичну діяльність слідчих підрозділів у сучасних умовах через внесення відповідних змін у чинне кримінальне процесуальне законодавство України обмежена недосконалою та неефективною законопроектною та законотворчою діяльністю вітчизняного законодавця. Для виправлення цього становища необхідно законодавчо виокремити практику виконання рішень ЄСПЛ щодо необхідності відповідних змін до кримінального процесуального законодавства, зокрема і для стадії кримінального провадження та практику виконання його рішень по виплаті справедливої моральної сатисфакції та матеріальної компенсації, оскільки вони відносяться до юрисдикції різних органів.

Ми поділяємо позицію В.Г. Уварова, що “на сьогодні розв’язання проблеми імплементації положень міжнародних правових актів у національне законодавство України та виконання рішень Європейського Суду з прав людини потребує зміни правового механізму формування законопроектів та їх прийняття. Більше того, враховуючи фактор можливості обмеження прав і свобод особи у сфері кримінального судочинства, питання ефективного захисту прав, свобод і законних інтересів учасників кримінального провадження потребує нового концептуального осмислення” [13].

Така неузгодженість стосовно значення прецедентної практики ЄСПЛ в Україні має бути усунена шляхом відповідного нормативно-правового корегування та уточнення, а також законодавчого визначення місця судового прецеденту у правовій системі України та у Конституції України.

Підводячи підсумки, можемо констатувати, що наявні науково-теоретичні напрацювання в цьому напрямі не вичерпують та не вирішують вказану складну науково-практичну проблему, а швидше утворюють фундаментальну базу для подальшого концептуального її переосмислення та наукових пошуків і прогнозів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10, № 11–12, № 13. Ст. 88.
2. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 року № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*, 2006. № 30. Ст. 260.

© Klymchuk Valerii, 2019

3. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4 листопада 1950 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (дата звернення: 02.09.2019).
4. *Недбайло П.Е.* Применение советских правовых норм. М. 1960. С. 335.
5. *Грошевий Ю.М.* Кримінальний процес України. / за ред. Ю.М. Грошевого та В.М. Хотенця. Харків. Право. 496 с.
6. *Блажівська Н.Є.* До питання про місце рішень Європейського суду з прав людини у національній правовій системі: *Підприємництво, господарство і право.*, 2018. Міжнародне право, 2018. № 4. С. 228.
7. *Буткевич О.В.* Чи є рішення Європейського суду з прав людини обов'язковими для України, як цього вимагає закон? URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9583/Butkevich%20279-293.pdf?sequence=1&isAllowed=y> С.279 (дата звернення: 20.08.2019).
8. Конституція України: Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України.* 1996. № 30. Ст. 141.
9. *Коруц У.З.* Міжнародно-правовий захист права на справедливий судовий розгляд в практиці Європейського суду з прав людини та правозастосовна практика України: дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2015. С. 3.
10. *Терлецький Д.С.* Міжнародні договори як складова національного законодавства України: Юридична Україна. Правник. Бібліотека наукової юридичної періодики. URL: <http://www.pravnuk.info/urukrain/978-mizhnarodni-dogovori-yak-skladova-nacionalnogo-zakonodavstva-ukra%D1%97ni.html> (дата звернення: 04.08.2019).
11. *Попов Ю.Ю.* Рішення Європейського суду з прав людини як переконливий прецедент: досвід Англії та України. *Центр комерційного права.* Підприємництво, господарство і право. 2010. № 11. С. 51. URL: http://popov-yuyu.narod.ru/28_ECHR_case-law.htm. (дата звернення: 04.09.2019).
12. План заходів щодо реалізації Національної стратегії у сфері прав людини до 2020 р.: розпорядження КМУ від 23 листопада 2015 р. № 1393-р. {Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМУ від 1.05.2017 № 322. *Урядовий кур'єр* від 30.12.2015. № 245.
13. *Уваров В.Г.* Міжнародно-правові стандарти у кримінальному процесі України: монографія. Харків: НікаНова, 2014. С. 95.

REFERENCES

1. Kryminalnyi protsesualnyi kodeks Ukrainy. "Criminal Procedural Code of Ukraine": Law of Ukraine of April 13. 2012 No. 4651-VI. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine. 2013. No. 9–10, No. 11–12, No. 13. Art. 88 [in Ukrainian].
2. Pro vykonannya rishen ta zastosuvannya praktyky Yevropeiskoho sudu z prav liudyny. "On the implementation of the decisions and application of the practice of the European Court of Human Rights": Law of Ukraine dated February 23, 2006 No. 3477-IV. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine (IVRU), 2006, No. 30, 260 p. [in Ukrainian].
3. Konventsiiia pro zakhyst prav liudyny i osnovopolozhnykh svobod vid 4 lystopada 1950 r. "Convention for the Protection of Human Rights and Fundamental Freedoms of November 4, 1950". URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004 (date of application: 02.09.2019) [in Ukrainian].
4. *Nedbailo P.E.* (1960) Primeneniie sovetskikh pravovykh norm. "Application of Soviet legal norms". М. 335 p. [in Russian].
5. *Hroshevyi Yu.M.* (2018) Kryminalnyi protses Ukrainy. "The criminal process of Ukraine". / For ed. U.M. Hroshevoho and V.M. Khotenets. Kharkiv. Pravo. 496 p. [in Ukrainian].
6. *Blazhivska N.Ye.* (2018) Do pytannia pro mistse rishen Yevropeiskoho Sudu z prav liudyny u natsionalnii pravovii systemi. "On the Place of Decision of the European Court of Human Rights in the National Legal System": Entrepreneurship, Economy and Law. International Law, No. 4/2018. 228 p. [in Ukrainian].
7. *Butkevych O.V.* Chy ye rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny oboviazkovymy dlia Ukrainy, yak tsoho vymahaie zakon?. "Are the decisions of the European Court of Human Rights binding on Ukraine as required by law?" 279 p. <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/9583/Butkevich%20279-293.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (date of application: 20.08.2019) [in Ukrainian].

8. Konstytutsiia Ukrainy. "The Constitution of Ukraine": Law of 25.06.1996 No. 254k / 96-VR. Information from the Verkhovna Rada of Ukraine. 1996. No. 30. Art. 141 [in Ukrainian].

9. *Koruts U.Z.* (2015) Mizhnarodno-pravovyi zakhyst prava na spravedlyvyi sudovyi rozhliad v praktytsi Yevropeyskoho Sudu z prav liudyny ta pravozastosovna praktyka Ukrainy. "International legal protection of the right to a fair trial in the practice of the European Court of Human Rights and the law practice of Ukraine": diss. Ph.D., Kyiv. 3 p. [in Ukrainian].

10. *Terletskyi D.S.* Mizhnarodni dohovory yak skladova natsionalnoho zakonodavstva Ukrainy "International treaties as a component of the national legislation of Ukraine": Legal Ukraine. Lawyer. Library of scientific legal periodicals. URL: <http://www.pravnuk.info/urukrain/978-mizhnarodni-dogovori-yak-skladova-nacionalnogo-zakonodavstva-ukra%D1%97ni.html> (date of application: 04.08.19) [in Ukrainian].

11. *Popov Yu.Yu.* (2010) Rishennia Yevropeiskoho sudu z prav liudyny yak perekonlyvyi pretsedent: dosvid Anhlії ta Ukrainy. "Decision of the European Court of Human Rights as a compelling precedent: the experience of England and Ukraine". Center for Commercial Law. Entrepreneurship, economy and law. No.11.51p. URL: http://popov-yuyu.narod.ru/28_ECHR_case-law.htm (date of application: 04.09.19) [in Ukrainian].

12. Plan zakhodiv shchodo realizatsii Natsionalnoi stratehii u sferi prav liudyny do 2020 r. "Action Plan for Implementation of the National Strategy for Human Rights by 2020": Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated November 23, 2015 No. 1393-p. {As amended by the CMU Decree No. 322 of 1.05.2017. Government courier dated 30.12.2015. No. 245 [in Ukrainian].

13. *Uvarov V.H.* (2014) Mizhnarodno-pravovi standarty u kryminalnomu protsesi Ukrainy. "International legal standards in the criminal process of Ukraine": monograph / V.H. Uvarov. Kharkiv: NikaNova. 95 p. [in Ukrainian].

UDC 343.13;342.7 (477)

Klymchuk Valerii,

Leading Researcher of the State Research Institute

MIA Ukraine, Kyiv, Ukraine

ORCID ID 0000-0001-7274-9617

PROBLEMS OF APPLYING THE CASE LAW OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE PRACTICE OF INVESTIGATIVE UNITS OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

The article is devoted to the theoretical and practical problems of applying the case law of the European Court of Human Rights in the criminal investigation of Ukrainian investigation units National Police of Ukraine, determining the place and role of decisions of the European Court in the national legal system as a source of criminal procedural law.

Study and analysis of the provisions of the Constitution of Ukraine, the new Criminal Procedural Code of Ukraine and the current legislation on the activities of pre-trial investigation units in Ukraine and the practice of their application during pre-trial investigation of norms of international legal standards regarding the protection of the rights, freedoms and legitimate interests of a person, the case law of the European Court of Justice Human rights on these issues under the new criminal procedure law of Ukraine testify, that the essential shortcoming of the system of legislative provision of regulation of this activity of pre-trial investigation bodies is that the provisions of the new CPC led to a radical change in the domestic criminal-

© Klymchuk Valerii, 2019

DOI (Article): [https://doi.org/10.36486/np.2019.4\(46\).32](https://doi.org/10.36486/np.2019.4(46).32)

Issue 4(46) 2019

<http://naukaipravoohorona.com/>

law doctrine. The revision and improvement of the current legislation, and in particular the important and determinative positions, such as the changes to the CPC and the Criminal Code, should be based on a thoroughly elaborated scientific concept based on real needs of existing practice and the development of public relations in the state.

It is precisely in the work of the bodies of the pre-trial investigation of the National Police that the situation of the fight against crime and the real state of protection of the rights, freedoms and legitimate interests of individuals and legal persons from criminal and other illegal encroachments are most clearly reflected. Therefore, the cardinal change in the criminal process in Ukraine in this part could not be introduced without fundamental research, taking into account the achievements of the leading domestic scientists in this field, as well as the introduction of the relevant law conditions. The legalization of these requirements by the legislator in the course of the work of the CPC in 2012 has led to a number of legislative mistakes, including in matters of ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of a person in criminal proceedings. Despite the positive features of these and other innovations, the practice of applying during the pre-trial investigation of the norms of international legal standards regarding the rights, freedoms and legitimate interests of a person, the practice of the European Court of Human Rights on these issues under the new criminal procedure legislation of Ukraine testifies, that domestic criminal procedural legislation needs to be improved on the implementation of criminal proceedings in this area through the implementation of international legal standards. In connection with this, there is an urgent need to develop appropriate mechanisms for implementation, harmonization of normative legal acts, provisions of the new CPC of Ukraine with international legal acts on this issue, which are sources of criminal procedural legislation of Ukraine.

In this connection, it also appeared necessary to consider the problematic issues of the application of these standards and the need to revise and improve certain norms and provisions of the CPC of Ukraine, which regulate the grounds and procedure for this activity, as well as the development of a mechanism for the application of pre-trial investigations of the norms of international legal standards concerning ensuring the rights, freedoms and legitimate interests of a person, the case law of the European Court of Human Rights on these issues under the new criminal procedure law Ukraine.

Keywords: precedent, practice, implementation, decision, convention, application

Отримано: 25.10.2019